

© Свистонюк І.У., Пішак В.П., Ахтемійчук Ю.Т.

УДК 616.61 (091)

**БАРАН
ЄВГЕН ЯКОВИЧ
(1932-2003)**

*"Наука не має батьківщини,
але у вченого вона є"*

Луї Пастер

Три роки тому передчасно відійшов у вічність один із піонерів клінічної трансплантології нирки в Україні Баран Євген Якович – доктор медичних наук, професор, завідувач першого в Україні відділу трансплантації нирки та гемодіалізу, заступник директора Інституту хірургії та трансплантології АМН України.

Є.Я.Баран народився 28 травня 1932 року в с. Туровець на Холмщині (Польща) в українській селянській сім'ї. Разом з родиною пережив переселенську трагедію. Закінчив середню школу із золотою медаллю у м. Рівне. У 1956 році закінчив з відзнакою лікувальний факультет Львівського державного медичного інституту, після чого сім років

працював урологом Рівненської міської лікарні. У 1963-1965 роках навчався у клінічній ординатурі, а згодом в аспірантурі при кафедрі урології Київського інституту вдосконалення лікарів.

Світлий розум Євгена Яковича, золоті руки, глибокі знання, наполегливість та витривалість помітив видатний український вчений В.С.Карпенко. У 1967 році він прилучив перспективного молодого спеціаліста до науково-дослідної роботи в очолюваному ним Київському науково-дослідному інституті захворювань нирок і сечових шляхів (згодом Інститут урології та нефрології АМН України). Саме тут утвердився талант Євгена Яковича як хірурга, вченого, організатора

наукових досліджень. У 1969 році він захистив кандидатську дисертацію під керівництвом професора О.В.Проскури. У 1983 році успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук: "Шляхи підвищення ефективності трансплантації нирок".

Основний напрямок наукових досліджень професора Є.Я.Барана – розробка і впровадження в реконструктивну і відновну хірургію нирок та сечових шляхів фізіологічних принципів, розробка актуальних проблем позаниркового очищення крові і трансплантації донорської нирки.

У світовій науці Є.В.Баран відомий як керівник та організатор української школи трансплантологів. Він започаткував новий напрямок у вітчизняній трансплантології – розробка та обґрунтування принципів профілактики і лікування реакцій відторгнення та інших ускладнень трансплантацій донорської нирки на основі глибокого вивчення механізмів її адаптації в організмі реципієнта.

Під керівництвом Є.Я.Барана захищені 2 докторські і 8 кандидатських дисертацій. Він автор 294 наукових публікацій, у тому числі 4 монографій та 34 статей, опублікованих у країнах далекого зарубіжжя, автор 10 винаходів.

Копітка науково-експериментальна та клінічна робота дала змогу йому разом з професором В.С.Карпенком у 1972 році успішно пересадити нирку від живого рідного донора, а у 1973 році – від трупа. Окрім Києва, він виконав перші успішні трансплантації нирки у Донецьку, Дніпропетровську, Львові, Харкові. Ним зроблено понад 780 успішних трансплантацій нирок. Зна-

менно, що видатний хірург врятував життя славетній українській співачці Раїсі Кириченко (в Німеччині їй відмовили в трансплантації).

Він з гідністю пройшов свій тернистий шлях до вершин вітчизняної медичної науки та хірургічного мистецтва. Завдяки йому в Україні започаткована служба гемодіалізу, яка функціонує в усіх обласних центрах України, а в Донецьку, Запоріжжі, Львові та Одесі відкриті регіональні центри трансплантації нирок.

У 1995 році відбувся I з'їзд Асоціації трансплантологів України, першим президентом якої став професор Є.Я.Баран. Учений зробив вагомий внесок у розробку нормативно-правових документів щодо трансплантації органів, розробив програму розвитку трансплантології в Україні. У 2000 році на базі інституту під його керівництвом проведено II з'їзд трансплантологів України, 2001 році – дві науково-практичні конференції з питань трансплантології.

Наукова, лікувальна та громадська діяльність професора Є.Я.Барана широко відома в Україні й за її межами. Він брав активну участь у міжнародних і державних з'їздах, конференціях трансплантологів, хірургів, урологів, нефрологів, був членом Європейської ниркової асоціації та Європейської асоціації діалізологів і трансплантологів. У 2000 році його нагороджено міжнародним орденом Миколи Чудотворця I ступеня "За примноження добра на Землі".

Воістину про життєвий і творчий шлях професора Є.Я.Барана можна сказати латинським прислів'ям: "Aliis in serviendo ipse consumor".

Література

1. Міщанчук Н. Світячи іншим, згораю сам // Газета "Шлях перемоги". – Грудень, 2003.
2. Пиріг Л.А. Из грона піонерів трансплантологів в Україні // Мистецтво лікування. – 2004. – № 2. – С. 90.
3. Пам'яті Євгена Яковича Барана // Трансплантологія. – 2004. – Т. 5. – С. 94-95.

**І.У.Свистонюк,
В.П.Пішак,
Ю.Т.Ахтемійчук**